

**ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И ОЦЕНКА НА ПОТЕНЦИАЛНИ ЗАПЛАХИ,
НАСОЧЕНИ СРЕЩУ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБЕКТИ И ДЕЙНОСТИ
ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ**

Доц. д-р Константин Казаков

Университет по библиотекознание и информационни технологии,
гр. София, бул. "Цариградско шосе" 119,
e-mail: kkazak@mail.bg

Анотация: В доклада са представени инструменти и методи за анализ и оценка на заплахите от тероризъм в критични инфраструктури.

Ключови думи: критични инфраструктури, ДАНС, тероризъм.

Abstract: The report presents tools and methods for analysis and evaluation of threats from terrorism in critical infrastructures.

Key words: Critical Infrastructures, SANS, Terrorism.

Анализът на средата за сигурност е съществен фактор при идентифициране и оценка на потенциалните заплахи, насочени срещу стратегически обекти и дейности от значение за националната сигурност на Република България. През последните години тероризмът като явление се превърна в един от най тежките проблеми и най-голямата заплаха за демократичните общества. След зачестилите терористични актове в Европа възниква въпроса каква е степента на защита на критичната инфраструктура в Република България.

Стратегическите обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност на Република България, се определят от Министерския съвет в единен списък по предложение на съответните

министри или ръководители на ведомства след предварително съгласуване с председателя на Държавна агенция "Национална сигурност" (ДАНС). Тези обекти и дейности са част от критичната инфраструктура на страната.

Съгласно закона за ДАНС, агенцията извършва дейности за защита на националната сигурност от посегателства, насочени срещу националните интереси, независимостта и суверенитета на Република България, териториалната цялост, основните права и свободи на гражданите, демократичното функциониране на държавата и гражданските институции и установения в страната конституционен ред, свързани със международен тероризъм и екстремизъм, дейности на групи и лица, подпомагащи терористични или екстремистки организации. Самостоятелно или съвместно с други специализирани органи агенцията осигурява контраразузнавателна защита на стратегическите за страната обекти и дейности. Защитата им включва оказване съдействие на ръководителите на стратегически обекти и на възлагащите стратегически дейности при идентифициране и оценка на потенциални заплахи, насочени срещу стратегически обекти и дейности от значение за националната сигурност. В ДАНС е разположен Националният контртерористичен център, който предоставя информация в непрекъснат денонощен режим на компетентните органи и структури, необходима за предотвратяване и пресичане на заплахи от тероризъм. Също така извършва анализ и оценка на терористичната заплаха за конкретни обекти и лица на национално, областно и общинско ниво въз основа на получената информация и чрез председателя на ДАНС предлага на министъра на вътрешните работи определянето на нивото на заплахата и въвеждане на степен на готовност. Една от основните цели на противодействието на тероризма е разработване на механизми и индикатори за идентифициране,

наблюдение и оценка на рисковете и предотвратяване на вредните последици от тероризъм.

Управлението на риска представлява управленска дейност, оказваща влияние върху реализирането на организационните цели и проекти, и подпомагаща ръководителите при вземане на обосновани и рационални решения.

Съгласно съвременните разбирания в областта на мениджмънта управлението на риска представлява част от цялостното управление на организацията и структурата. То не е отделна функция, а е елемент от процеса на организационно планиране и изпълнение на предварително поставените цели, приоритети и задачи.

Риск е възможността да настъпи събитие, което ще повлияе върху постигане на приетите (планираните) цели на структурата (организацията). Рискът се измерва с неговото влияние и вероятност за проявление.

Управлението на риска е процесът по идентифициране, анализ, оценяване, мониторинг противодействие и докладване на рисковете, които могат да повлияят върху постигане на целите на организацията и въвеждането на необходимите контролни дейности, с цел ограничаване на рисковете до едно приемливо равнище.

Управлението на риска в стратегическите обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност на Република България е динамичен процес, който следва да осигурява добро разбиране на потенциалните заплахи, действия или събития, които могат положително или отрицателно да повлияят на способността на тези обекти и дейности да постигнат своите цели и планирани дейности. Важен фактор за ефективното управление на риска са техниките за анализ, които могат да се използват при контратерористични анализи:

1. Анализ и оценка на заплахата. Идентифициране на заплахата;
2. Анализ и оценка на уязвимостта. Изследване на уязвимостта към конкретната заплаха;
3. Анализ и оценка на риска. Степента на вероятност, че заплахите ще се осъществят.

Резултатът от посочените три анализа са критично важни за политиките на превенцията, подготовката, противодействието и възстановяването при потенциална и реална заплаха от тероризъм.

Анализ и оценка на заплахата

Заплахата от тероризъм е свързана с нанасяне на материални и нематериални вреди на населението (обекти на заплахата или цели) от лица, групи или организации (носители на заплахата). Анализ на заплахата изследва два ключови фактора: обекта на заплахата (целта) и носителя на заплахата. Накратко заплаха е събитие, инцидент или декларация за намерение за причиняване на нараняване, увреждане, или друго враждебно действие като възмездие.

$$\text{Нивото на заплаха} = \text{Мотивация} + \text{Способност}$$

Когато анализаторите оценяват носителя на заплахата, те определят дали той има намерение и притежава ли способност да причини вреди на целта. Установяват се два важни елемента: желание и стремеж за действие, от една страна и знания и ресурси, осигуряващи способност за действие.

$$\text{Заплаха} = (\text{Желание} + \text{Стремеж}) + (\text{Знание} + \text{Ресурси})$$

Желанието представлява ентузиазма за нанасяне на вреда. Стремежа е увереността на носителя на заплахата, че ще постигне целите си, ако изпълни плана си. Знанието е наличие на необходимата информация за създаване и използване на необходимите устройства и инструменти за

постигане на целите. Ресурсите и опита на носителя на заплахата формират неговата способност за действие.

Технология на заплахата:

- Заплахата е реална, когато нейният носител притежава и двете: мотивация и способност за атака;
- Мотивацията е субективно състояние на ума и следователно е най-голямото предизвикателство за количествено определяне;
- Нивото на мотивацията на носителя на заплахата може да бъде пряко свързано с очакваните последици при успешна атака.

Задължителните процеси при анализ и оценка на заплахата са: Разглеждане на разузнавателните доклади, формулиране на заплахите и вероятните сценарии и последващият им анализ и оценка. Целта е да се разкрие контекста на заплахата, мисията на терористите и вероятния списък на техните цели. Създава се модел, който да подпомогне оценяването на средата за сигурност. На база тази оценка на средата за сигурност ДАНС оказва съдействие на ръководителите на стратегически обекти и на възлагащите стратегически дейности при идентифициране и оценка на потенциални заплахи, насочени срещу стратегически обекти и дейности от значение за националната сигурност. След като се определи профила на заплахата, тя трябва да бъде разгледана от гледна точка на критичните загуби (директни, индиректни, материални и нематериални). Този анализ е важен, тъй като различните вреди имат различна тежест за мотивацията на терористите.

Анализ и оценка на уязвимостта

Съгласно стратегията на тероризма най - добрата цел е най - уязвимия обект. Поради тази причина контрола на уязвимостта има съществена роля при противодействието на тероризма.

Уязвимостта е слабост, която носителят на заплахата може да използва за нанасяне на вреди. Тя е функция от няколко фактора: атрактивност на обекта, осъществимост за извършване на атака, и потенциалното въздействие.

$$\text{Уязвимост} = \text{Атрактивност} + \text{Осъществимост} + \text{Въздействие}$$

Най – често използваната методика е:

1. Дефиниране на съставните елементи на активите;
2. Сортиране на активите в категории;
3. Задаване на степен на важност за всеки актив;
4. Идентифициране на потенциалното въздействие върху активите при успешно нанасяне на вреди.

Атрактивността се определя в контекста на терористичната заплаха от ДАНС. Осъществимостта (дали обектът е лесен за атака), както и въздействието (степената на евентуалните последици) се определят от специалисти от стратегическите обекти.

Анализ и оценка на риска

Риск е възможността да настъпи събитие, което ще повлияе върху постигане на приетите (планираните) цели на структурата (организацията). Рискът се измерва с неговото влияние и вероятност за проявление.

$$\text{Риск} = \text{Вероятност} + \text{Последствия}$$

На този етап ДАНС подпомага ръководителите на стратегическите обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност на Република България с информация за идентифицираните рискове. Такава информация е от критично значение за определяне на степените на влияние и вероятност за проявление на значимите рискове от тероризъм.

В заключение, разузнавателните и контрразузнавателни служби, в качеството им на инструмент в борбата срещу тероризма имат своите ограничения. На практика не винаги могат да бъдат предвидени и предотвратени терористичните актове, чрез получаване на навременна тактическа разузнавателна информация. Следователно анализа на разузнавателната информация е голямото предизвикателство и приносът на ДАНС в голяма степен е свързан със стратегическия анализ, който подпомага и поддържа реалистично управлението на риска в стратегическите обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност на Република България.

Литература

1. Закон за противодействие на тероризма обн., ДВ, бр. 103 от 27.12.2016 г.
2. Закон за Държавна агенция "Национална сигурност", обн., ДВ, бр. 109 от 20.12.2007 г., с изм. доп. в сила от 1.01.2017 г.
3. Кърджијева, М. Релацията изкуство – мениджмънт. Политически и икономически трансформации в 21 век. Сборник с доклади от научна конференция на младите изследователи. Унив. изд. на ВСУ „Ч. Храбър“, 2013. ISBN 978-954-715-620-3, с. 326-346.
4. Митевска-Енчева, М., Г. Петков. Психология на скритото присъствие. София, За буквите – О писменехъ, 2017, 111 с. ISBN 978-619-185-290-1
5. Митевска, М., Г. Петков. Академична мотивация – съвременни измерения. София: За буквите – О писменехъ, 2017, 204 с. ISBN 978-619-185-279-6.
6. Правилник за прилагане на Закона за Държавна агенция "Национална сигурност", приет с ПМС № 23 от 11.02.2008 г., обн., ДВ, бр. 17 от 19.02.2008 г., изм., доп., и попр., последни бр. 66 от 23.08.2016 г.

7. Стратегия за управление на риска в отбранителните програми на министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на МО и БА. София, 2015.
8. Bolz, Fr., Dudonis, K., Schulz, D., The Counterterrorism Handbook Tactics, Procedures, and Techniques, 2002;
9. Prunckun, H., Handbook of Scientific Methods of Inquiry for Intelligence Analysis, 2010, 162-182.
10. Yovchev, Ts., Krushkov, N., Special HLS Course, Homeland Security Academy 2016.